

## Verksamhetsrapport

---

efter kvalitetsgranskning av skolors arbete mot  
trakasserier och kränkande behandling på nätet  
vid Österbyskolan i Östhammars kommun

## Inledning

---

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av skolors arbete mot trakasserier och kränkande behandling på nätet under våren 2016. Granskningen vid Österbyskolan i Östhammars kommun ingår i detta projekt.

Österbyskolan besöktes den 28 till 29 april 2016. Utredarna Carina Nilsson och Margareta Bure har varit ansvariga inspektörer. I denna rapport redovisar Skolinspektionen iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av granskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av skolors arbete mot trakasserier och kränkande behandling på nätet genomförs på totalt 24 skolor, 17 kommunala och 7 fristående. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande rapport. För de skolor som ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

## Bakgrund till och syfte med kvalitetsgranskningen

---

Användningen av digitala medier har ökat markant och är numera en integrerad del av elevers vardagsliv. På nätet precis som i den fysiska skolmiljön förekommer trakasserier och kränkande behandling av elever.

Diskrimineringslagen och skollagen gör ingen skillnad på var kränkningarna sker. Skolan har en skyldighet att utreda alla påstådda kränkningar som har en koppling till verksamheten, oavsett om de sker på skolan eller på nätet. Det finns dock några viktiga skillnader som gör att det finns skäl att tala om kränkningar på nätet i särskild ordning. De som utsätter andra på nätet upplever ofta att de är anonyma vilket gör att kränkningarna kan bli grövre. Via kommunikation över nätet ser inte heller elever vilken inverkan kränkningen har på personen som utsätts. Det gör att empati och ånger tydligt minskar och kan leda till att kränkningarna fortsätter och blir grövre. Kränkningar på nätet och traditionella kränkningar skiljer sig också i tillgänglighet av den utsatte. Traditionella kränkningar förekommer oftast i skolan under skoldagen medan kränkningar via nätet kan pågå dygnet runt, sju dagar i veckan. Dessutom har kränkningar på nätet en mycket större potentiell publik än traditionella kränkningar. Elevernas interaktion via nätet står ofta utan insyn från vuxenvärlden, vilket gör att kränkningar på nätet kan vara svåra att upptäcka och utreda.

Syftet med kvalitetsgranskningen är att granska om skolor bedriver ett arbete som motverkar trakasserier och kränkande behandling av elever på nätet. En central frågeställning är om skolan har ett främjande arbete som bidrar till att göra eleverna trygga på nätet. Vidare granskas om skolans förebyggande arbete bidrar till att förhindra trakasserier och kränkande behandling av elever på nätet samt om de åtgärder som skolan vidtar leder till att kränkningarna upphör.

## **Bakgrundsuppgifter om Österbyskolan**

---

Österbyskolan är en kommunal skola belägen i Östhammars kommun. Skolan omfattar förskoleklass och årskurserna 1 till 9. Österbyskolan har totalt 316 elever. Skolans leds av en rektor. Rektorn tillträdde sitt uppdrag på skolan i augusti 2015.

Av Skolverkets statistik för år 2015 framgår att 68 procent av eleverna uppnått kunskapskraven i samtliga ämnen och att det genomsnittliga meritvärdet var 178 poäng. Motsvarande genomsnittliga värden för samtliga skolenheter i riket var 77 procent och 225 poäng.

Av Skolenkäten höstterminen 2015<sup>1</sup> framgår att 72 procent av skolans elever i årskurs 9 som besvarat enkäten uppger att det stämmer helt och hållet att de känner sig trygga i skolan. Motsvarande värde för samtliga elever i årskurs 9 som besvarat enkäten under 2015 är 51 procent.

---

<sup>1</sup> Skolinspektionen genomför Skolenkäten två gånger per år som en del av den regelbundna tillsynen. Under en tvåårsperiod deltar samtliga grund-, grundsär- och gymnasieskolor i Skolenkäten. I varje enkätomgång deltar cirka en fjärdedel av alla skolor i landet. Delar av enkätresultaten redovisas också på Skolverkets webbplats *Välja skola*.

## Resultat

### Har skolan ett främjande arbete som bidrar till att skapa en trygg miljö för eleverna på nätet?

*Här bedöms skolans arbete för att skapa trygghet och förstärka respekten för allas lika värde. Granskningen av skolors främjande arbete tar sin utgångspunkt i det generella men fokuserar särskilt på hur arbetet omfattar nätet. Skolans främjande arbete bör vara en del av det vardagliga arbetet samt bedrivas systematiskt och långsiktigt. Centralt är det normkritiska arbetet som innebär att personalen, sinsemellan och tillsammans med eleverna, diskuterar och ifrågasätter egna normer och attityder samt sådana som genomsyrar den pedagogiska verksamheten. Det är också viktigt att personalen är uppmärksam på det språkbruk och den jargong som råder för att motverka att kränkningar banaliseras eller normaliseras.*

*För att kunna bidra till en trygg miljö på nätet där alla elever blir respekterade som de är behöver personalen ha kunskap om nätet och om elevernas sociala relationer på nätet. Vidare behöver personalen och eleverna ha en gemensam uppfattning om vad som kan utgöra en kränkning på nätet och vad skolan ska reagera på.*

#### Att främja elevers lika rättigheter och möjligheter

Elever och personal ger i intervjuerna en samstämmig bild av att det i grunden är en god stämning mellan eleverna och mellan elever och personal. Personal uttrycker i intervjuerna att stämningen går lite upp och ner beroende på hur de olika årskullarna fungerar. I vissa klasser finns det grupperingar som kan påverka klimatet negativt, men personal menar att elevernas grundinställning är att man ska vara schysst mot varandra.

Elever och personal ger exempel på aktiviteter som genomförs i skolan för att stärka den sociala gemenskapen. Dels riktade insatser som värdegrundslektioner i tjej- och killgrupper i årskurs 7. Lektionerna leds av kuratorn och handlar om mobbning, hur man kan stärka sammanhållningen, näthat, netikett, alkohol, droger och HBTQ-frågor. Dels insatser inom ramen för den ordinarie undervisningen exempelvis vid val av texter i svenskan för att främja tankar och reflektion kring empati och i samhällskunskapen vid arbete med kommunikation där också källkritik och internet ingår. Såväl elever som personal ger också exempel på arbete med mänskliga rättigheter och etiska samtal i det främjande arbetet på skolnivå. I intervjuer med personal och elever framgår att äldre och yngre elever arbetat tillsammans i olika projekt. Vidare har de arbetat tillsammans i ett tema om folksagor. Även schemabrytande aktiviteter med fokus på hälsa och värdegrundsarbete förekommer. Lärare beskriver också att de medvetet använder olika arbetsformer i skolarbetet för att stärka de sociala relationerna i klassen. Alla ska kunna sitta med alla och samarbeta med alla. Eleverna bekräftar att det fungerar på detta sätt. Eleverna nämner också att det hänt att lärare bryter en lektion för att prata om hur eleverna ska bete sig mot varandra.

Medarbetare i elevhälsan framhåller hälsosamtalen med eleverna som en del i det främjande arbetet på skolan. Skolsköterskan har då enskilda samtal med eleverna om hur de mår, hur de är mot varandra, vad de gör om någon är elak mot en själv eller en annan elev. I samtalen tar skolsköterskan även upp elevernas mobilvanor. Det finns däremot inga frågor om elevernas nätanvändning i den enkät som eleverna får svara på inför samtalet med skolsköterskan.

Rektorn beskriver att skolans främjande arbete är stadiuuppdelat. Mellanstadiet har ett mer utvecklat relationsarbete och ett mer utvecklat arbete gällande etik på nätet än vad högstadiet har. Förra året genomfördes en central satsning i kommunen om etik på nätet och rektorn menar att Österbyskolan behöver göra ett gemensamt arbete, över stadiegränserna, inom området.

Ovanstående information framkommer även delvis av skolans likabehandlingsplan för läsåret 2015/2016. Planen innehåller också en vision och mål för arbetet.

I intervjuer med rektorn och medarbetare i elevhälsan framkommer att värdegrundslektionerna bland annat handlar om att kritiskt granska normer, men att det för övrigt inte är vanligt förekommande med ett normkritiskt arbete. Såväl lärare som elever lyfter emellertid vid intervjuerna att skolan arbetat med normer. Elever nämner diskussioner på samhällskunskapslektionerna, tillsammans med sin mentor, i årskurs 7 och 8.

Medarbetare i elevhälsan framhåller vid intervjun att skolan har få elever som är normbrytande. Lärare menar att det finns mer acceptans för avvikelser nu än tidigare, eftersom det är så många olika stilar som florerar bland eleverna. De menar också att avvikande kläder är okej men att det finns en "kommentarskultur". Elever uttrycker att de accepterar och respekterar olika stilar, men om en kille skulle komma med smink så skulle det nog förekomma kränkande tillmälen.

Samtliga grupper som Skolinspektionen intervjuat pekar på ett grovt språkbruk på skolan. Rektorn berättar att det handlar om rasistiska och sexistiska ord. Elever nämner att det förekommer att andra elever säger könsord och uttalar svordomar. Lärare menar att vissa ord inte längre är värdeladdade för eleverna. Enligt lärare tänker inte eleverna på vad de kallar varandra. När de påtalar elevernas språkbruk svarar eleverna att "det bara är ord". Rektorn framhåller i intervjun att oavsett om eleverna säger att de bara skojar så ska de vuxna alltid reagera på ett negativt språkbruk.

Medarbetare i elevhälsan menar att det idag inte finns ett gemensamt förhållningssätt hos personalen kring hur man ska möta nedvärderande språkbruk, men att det finns planer på ett arbete för att nå en samsyn hos personalen. I intervjun med rektorn framkommer att rektorn pratat med personalen om att all personal måste markera att det inte är okej med ett nedsättande språkbruk. Rektorn tror att en del personal gör det, men inte alla. Enligt elever är det olika, om och hur, lärarna reagerar. Lärare menar att de reagerar fast eleverna kanske inte uppfattar det och att det händer att de också tar kontakt med föräldrarna.

Enligt elever finns det inga gemensamma regler för språkbruket på skolan men de säger samtidigt att de får en utskällning om de säger "fel saker". Elever menar också att det är lättare att uttrycka kränkande saker på nätet, bakom skärmen. Är det grovt språk i skolan är det säkert grovt även på nätet uppger lärare.

Lärare beskriver en pågående kompetensutvecklingsinsats som utgörs av föreläsning, litteraturläsning och diskussioner kring arbete mot kränkande behandling. Parallellt med detta pågår ett teaterprojekt i årkurs 8 som inbegriper värdegrundsprat, empatisk förmåga (EQ) och vad eleverna gör på sin fritid.

### **Att skapa en trygg miljö på nätet**

Vid intervjuerna med elever och personal framkommer en samstämmig bild av vad som utgör en kränkning. Det som beskrivs är filmer och bilder som läggs ut på nätet, ord i skrift och tilltal som kan upplevas kränkande. Elever nämner också språk som förminskar någon eller när någon säger något som går emot de mänskliga rättigheterna. Elever menar också att gränserna för vad som är okej har tänjts. Att det är den som blir utsatt som avgör om hen upplever sig kränkt är alla intervjugrupperna överens om. Däremot framkommer vid samtliga intervjuer en osäkerhet kring skolans ansvar för det som sker på nätet. Personal och elever uttrycker att skolan har ett ansvar men hur det ser ut och hur skolan ska ta sitt ansvar är mer oklart. Enligt elever finns det inte mycket skolan kan göra för att förhindra att någon elev utsätts för näthat. Personal uttrycker att skolans ansvar är "diffust" och att det är svårt att "få grepp om" samt att det inte är skolans ansvar att vara "nätpolis". Rektorn är emellertid klar över skolans ansvar men uttrycker behov av rådgivning om arbetet för att motverka kränkande behandling på nätet.

I elev- och lärarintervjuerna framkommer att elever och lärare talar om vad som sker på nätet och vad som är tillåtet, men samtalen sker framförallt på förekommen anledning. Rektorn har till exempel besökt klasserna för att prata om en incident med en video. Eleverna beskriver vid intervjuerna vad som är olagligt att göra på nätet och menar att de framförallt lärt sig detta genom egen erfarenhet.

Rektorn uttrycker vid intervjun att hon inte vet så mycket om vad som sker på nätet. Hon uttrycker också ett behov av rådgivning när det gäller framgångsrikt arbete, kompetensutveckling och vad som är rimligt att skolan arbetar med kring nätet. Rektorn menar att personalen behöver kompetensutveckling men framför vid intervjun att det är svårt att veta vad som kan ge bra resultat. Enligt lärare behöver de snarare kompetensutveckling i värdegrundsarbete än om kränkande behandling på nätet. Lärare menar att det handlar om att bygga goda relationer med eleverna så att eleverna berättar om det som förekommer på nätet, eftersom lärarna ändå inte kommer in i de nätgrupper som eleverna deltar i.

**Sammanfattningsvis** bedömer Skolinspektionen att skolans främjande arbete för att skapa en trygg miljö för eleverna på nätet fungerar väl i vissa delar men behöver utvecklas i andra.

Granskningen visar att ett främjande arbete pågår på gruppnivå, klassnivå och stadienivå. Arbetet är emellertid inte samlat, systematiskt och långsiktigt. Det finns goda exempel på främjande arbete i skolans olika delar som man kan bygga vidare på och låta genomsyra hela skolan för att komma ifrån de grupperingar som finns i vissa klasser och som kan påverka skolklimatet negativt. Det främjande värdegrundsarbetet behöver också tydligare omfatta insatser som motverkar kränkningar på nätet.

Personalens och skolans ansvar för att motverka kränkande behandling på nätet behöver tydliggöras genom kompetensutveckling. Personalen behöver vidare, sinsemellan och tillsammans med eleverna, reflektera över och diskutera skolans normer. Syftet är att medvetandegöra normernas påverkan på de sociala relationerna och att normer kan leda till att elever kränks såväl i skolan som på nätet. Skolan behöver vidare säkerställa att all personal är uppmärksam på språkbruk och jargong mellan elever för att motverka att ett kränkande språkbruk banaliseras eller normaliseras. All personal behöver diskutera sig fram till ett gemensamt förhållningssätt och bemötande av elevernas språkbruk.

### **Bedriver skolan ett förebyggande arbete som bidrar till att förhindra trakasserier och kränkande behandling på nätet?**

*Här bedöms skolans arbete för att avvärja identifierade risker för trakasserier och kränkande behandling på nätet. Arbetet bedrivs på förekommen anledning. Skolan bör i det förebyggande arbetet regelbundet kartlägga elevernas trygghet på nätet samt deras uppfattning om förekomsten av trakasserier och kränkande behandling på nätet. Därefter bör skolan analysera resultatet av kartläggningen för att identifiera risker för trakasserier och kränkande behandling på nätet och i samband med analysen även utvärdera tidigare insatser för att förebygga trakasserier och kränkande behandling på nätet. Utifrån de identifierade riskerna bör skolan sätta upp mål för arbetet samt planera vilka insatser som ska genomföras för att nå målen. Ett framgångsrikt arbete kännetecknas av att eleverna involveras i hela processen.*

*Vidare bedöms om skolan har en likabehandlingsplan/plan mot kränkande behandling som tydliggör och stärker arbetet mot trakasserier och kränkande behandling på nätet.*

Skolans trygghetsenkät hösten 2015 visar enligt medarbetare i elevhälsan att Österbyskolan inte är en trygg skola. Medarbetare i elevhälsan menar att kränkningar sker hela tiden och att det som kommer fram endast är en liten del av det som sker. Resultat från den elevenkät som Skolinspektionen genomfört inför besöket visar en liknande bild.

Vid intervjun berättar rektorn att det inte fanns någon likabehandlingsplan när hon började på skolan i augusti 2015. Arbetet med att ta fram en plan startade med att rektorn och kuratorn analyserade skolans resultat i Skolenkäten från våren 2015. Enkäten visade att tryggheten i klassrummen var låg. Skolan genomförde sedan en egen trygghetsenkät under hösten 2015, som inte visade någon förbättring, samt en enkät i februari 2016. Med dessa resultat som grund har den nuvarande likabehandlingsplanen ta-

gits fram. Nu pågår ett arbete som ska omfatta hela skolan där rektorns ambition är att alla ska känna och ta sitt ansvar för arbetet med att motverka kränkande behandling såväl i skolan som på internet. Rektorn menar att skolan också måste få med föräldrar och familjer i arbetet för att skapa en samsyn mellan skola och hem.

I samtliga intervjuer och genom skolans likabehandlingsplan framkommer att skolan kartlägger elevernas trygghet samt deras upplevelse av att vara respekterad för den man är. Skolan frågar också i kartläggningen om det finns personer på skolan som eleverna känner att de kan anförtro sig till. Formen på kartläggningarna anpassas efter elevernas ålder. Kartläggningarna omfattar hela skolmiljön men frågor kopplade till elevernas vanor och eventuell förekomst av kränkningar på nätet saknas. Skolsköterskans frågeformulär inför hälsosamtalen handlar om livskunskap, pubertet och värdegrund men omfattar inga direkta frågor om elevernas nätvanor. Att frågor om nätvanor saknas beror enligt rektorn på personalens okunskap om sociala medier. Lärare uttrycker att det är svårt att få reda på det som sker på nätet, de ser det inte men vet att det finns. Rektorn uttrycker vid intervjun att hon inte har någon insyn i det som sker på nätet och att det inte är så mycket som kommit till skolans kännedom.

Resultaten från kartläggningarna diskuteras i elevrådet som leds av rektorn, i arbetslagen och i ledningsgruppen. Ledningsgruppen består av rektorn, biträdande rektorn och en lärarrepresentant från varje arbetslag. Vid lärarintervjun framkommer att arbetslaget regelbundet pratar om elever som inte mår bra som en del i det uppföljande arbetet. Även klassråden och mentorstiden används för analyser, uppföljningar och diskussion om konkreta åtgärder i arbetet för att motverka kränkande behandling. Lärare menar att eleverna är duktiga på att hitta lösningar. Enligt lärare är detta ett ständigt pågående arbete för successiva förbättringar i vardagen. Elever berättar att rektorn vid skolstarten informerade om skolans likabehandlingsplan, att elevrådet deltagit i en trygghetsvandring och att de fyllt i en enkät. De bekräftar också att de deltagit i diskussioner kring enskilda händelser eller platser som varit otrygga.

I likabehandlingsplanen finns övergripande mål för skolans arbete. Insatser, tidplan och ansvariga för arbetet framgår samt hur planen och arbetet ska implementeras, följas upp, utvärderas och dokumenteras. Hur kartläggningen ser ut framgår också. Föregående års åtgärder och resultatet av dem saknas emellertid.

**Sammanfattningsvis** bedömer Skolinspektionen att skolans arbete för att förebygga trakasserier och kränkande behandling på nätet fungerar väl i vissa delar men behöver utvecklas i andra.

Det finns en medvetenhet hos personalen om behovet av att öka kunskapen om sociala medier och hur man ska arbeta förebyggande mot kränkningar på nätet. Arbetet med att identifiera och analysera elevers utsatthet på nätet behöver utvecklas. Skolans olika kartläggningar måste tydligt omfatta frågor om nätvanor, språkbruk och kränkningar på nätet. Eleverna är dem som bäst känner sin vardag på nätet därför är det viktigt att utforma kartläggningen av det som sker på nätet i dialog med eleverna. Skolan behöver

också följa upp och analysera om enskilda fall av kränkningar i verksamheten och på nätet är del av ett större mönster som har sin grund i generella problem i skolmiljön.

### **Vidtas åtgärder om elever utsätts för trakasserier och kränkande behandling på nätet?**

*Här bedöms skolans arbete för att utreda och åtgärda trakasserier och kränkande behandling på nätet. Skolan bör ha rutiner för hur akuta situationer ska hanteras och lösas när elever har utsatts för trakasserier eller kränkande behandling. Skyldigheten att utreda uppgifter om trakasserier eller kränkande behandling inträder så snart någon i verksamheten får kännedom om att en elev anser sig har blivit utsatt för detta. Åtgärderna som vidtas bör grundas på utredningen i det enskilda fallet och riktas till såväl den elev som blivit utsatt som till den eller de som utövat kränkningen. Åtgärderna bör följas upp och utvärderas för att verksamheten ska kunna förvissa sig om att de leder till att kränkningarna upphör och inte upprepas. Skolan bör också följa upp och analysera om de enskilda fallen av kränkningar på nätet är del av ett större mönster som har sin grund i generella problem i skolan.*

*Vidare bedöms om skolan har fungerande system och rutiner för att anmäla uppgifter om trakasserier och kränkande behandling till rektorn och från rektorn vidare till huvudmannen.*

I likabehandlingsplanen beskrivs skolans arbete med att upptäcka, utreda och åtgärda om en elev upplever sig kränkt. I samtliga intervjuer bekräftas att rutinen följs i verksamheten. För eleverna är det självklart att i första hand vända sig till sin mentor om de blivit utsatta för en kränkning i skolan men om kränkningen sker på nätet så pratar de med en förälder, vänner eller sina syskon. Även lärare uppger mentorn som den som eleverna i första hand vänder sig till om de blir utsatta för en kränkning. De nämner också skolsköterskan och kuratorn.

Elevhälsan beskriver rutinen för det åtgärdande arbetet vid kränkningar i fyra steg. Enligt den får rektorn omedelbart vetskap genom mentor om vad som hänt. Lärare bekräftar detta vid lärarintervjun. De uppger att de ringer eller mejlar till rektorn och att de fyller i en blankett som skickas till huvudmannen. Elevhälsan beskriver också arbetet och rutinen med att dokumentera och följa upp arbetet. Om kränkningen kvarstår vid utvärdering av arbetet så har mentor eller den vuxne som varit inblandad ansvar för att utreda vidare, man börjar delvis om. En handlingsplan tas i bruk. Kuratorn går regelbundet igenom rapporteringen av kränkningar och återkopplar till mentor i syfte att se eventuella återkommande kränkningar. Arbetet följs upp i flera steg och i flera forum. Enligt rektorn är det relativt enkelt att ha en överblick då skolan är liten. Vid lärarintervjun framkommer att lärare har svårt att förstå arbetsgången i rutinerna. Framförallt handlar det om att de inte vet vem som fullföljer arbetet. De menar att det brister i återkoppling till lärare vilket gör att lärare inte vet om de förväntas vidta några ytterligare åtgärder framför allt om de upptäcker att kränkningarna fortsätter. Lärare uttrycker att det är svårt att långsiktigt få stopp på kränkningar.

**Sammanfattningsvis** bedömer Skolinspektionen att skolans arbete för att åtgärda trakasserier och kränkande behandling på nätet fungerar väl i vissa avseenden men behöver utvecklas i andra.

Skolan har en tydlig rutin för det åtgärdande arbetet vilken är beskriven i likabehandlingsplanen och som fungerar i vardagsarbetet. I de fall kränkningar eller misstanke om kränkningar uppstår följer man rutinen. Skolan behöver emellertid tydliggöra vem som ansvarar för vilka delar i arbetet särskilt med avseende på det uppföljande arbetet. Då elever vid kränkningar på nätet i första hand vänder sig till sina föräldrar är det viktigt att skolan har ett förtroendefullt samarbete med föräldrarna. Genom föräldrarna kan skolan då få information om kränkningar som sker på nätet och som kan komma att påverka skolklimatet negativt.

## Metod och underlag

---

Kvalitetsgranskningen av skolors arbete mot trakasserier och kränkande behandling på nätet utgår från skolbesök där underlag samlas in genom att inspektörerna intervjuar elever, lärare, andra medarbetare och rektorer.

Inför besöket genomförs också en enkät riktad till elever och personal i årskurserna 7-9. Syftet med enkäterna är att svaren ska ge inspektörerna en första bild av läget på skolan. Enkäten är frivillig för eleverna att delta i. När inspektörerna kommer till skolan har de studerat svaren på enkäten och läst olika dokument, bland annat skolans likabehandlingsplan/plan mot kränkande behandling samt kartläggningar som ligger till grund för skolans insatser för att förebygga kränkningar på nätet.

Skolinspektionens bedömningar av skolors arbete mot trakasserier och kränkande behandling tar sin utgångspunkt i aktuella bestämmelser i diskrimineringslagen och skollagen samt Skolverkets allmänna råd om arbetet mot diskriminering och kränkande behandling. Aktuell forskning är också ett viktigt underlag för att bedöma kvaliteten i det arbete som skolan genomför.